The Effectiveness of Career Counseling on Balanced Risk-Taking of People with Physical Disabilities

Sahar Rezazadeh: Department of social work, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Masoomeh Maarefvand*: Department of social work, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran. arammaref@gmail.com

Samaneh Hosseinzadeh: Department of biostatistics, University of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Introduction: Balanced risk taking(BRT) is an important factor which affects employment and job sustainability. Lack of BRT skills among people with physical disability could cause unemployment in this group of people. The purpose of this research was to identify the effectiveness of career counselling on balanced risk-taking of people with physical disability.

Methods: A randomized clinical trial was conducted among registered people with physical disability in Ra'ad charity in Karaj; to assess the effectiveness; nine-sessions of social work intervention on BRT conducted. Forty-six participants were consented and randomly assigned into case and control (twenty-three persons each) groups. BRT was assessed before, immediately after and two months after intervention using Iranians Entrepreneurial Characteristics Questionnaire. Mann-Whitney U test was used to evaluate the outcomes.

Results: The mean age of participants was thirty-three year-old and most of them were male(sixty percent) and who had poliomyelitis.(5.52%) Although the results did not show significant difference between case and control groups in posttest, BRT was significantly higher for case group in follow-up.(Sixty days after intervention)

Conclusions: Social work intervention on BRT was an effective method for increasing BRT among people with physical disability. Therefore implementing this intervention as a part of vocational rehabilitation services is suggested.

Keywords

People With Physical Disability

Social Work

Balanced Risk Taking

*Corresponding Author

Study Type: Original
Received: 04 Apr 2017
Accepted: 01 Jul 2017

Please cite this article as follows: Rezazadeh S, Maarefvand M and Hosseinzadeh S. The effectivness of career counseling on balanced risk-taking of people with physical disabilities. Quarterly journal of social work. 2017; 6 (1); 29-36

[Downloaded from mail.socialworkmag.ir on 2026-09-26]

تاثیر مشاوره شغلی بر ریسک‌پذیری متعادل توان‌خواهان جسمی-حرکتی

سحر رضازاده: گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران
معصومه معارف وند*: گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران. arammaref@gmail.com
سمانه حسین زاده: گروه آموزشی آمار زیستی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

واژگان کلیدی

توان‌خواهان جسمی-حرکتی

مددکاری اجتماعی

ریسک پذیری متعادل

چکیده

مقدمه: ریسک‌پذیری متعادل عامل مهمی است که بر اشتغال و پایداری شغلی تاثیر می‌گذارد. فقدان مهارت ریسک‌پذیری متعادل در میان کسانی که با کم‌توانی زندگی می‌کنند، می‌تواند موجب بیکاری آن‌ها شود. هدف این مطالعه بررسی تأثیر مشاوره شغلی بر ریسک‌پذیری متعادل توان‌خواهان جسمی حرکتی بود.

روش: مطالعه به روش کارآزمایی بالینی در میان توان‌خواهان جسمی حرکتی در مجتمع توانبخشی آموزشی رعد در کرج به‌منظور سنجش تأثیر مداخله نه جلسه‌ای مددکاری گروهی بر ریسک‌پذیری متعادل آن‌ها انجام شد. چهل و شش نفر وارد مطالعه شدند و به‌صورت تصادفی در گروه مداخله (بیست وسه نفر) و گواه (بیست وسه نفر) قرار گرفتند. ریسک‌پذیری متعادل قبل از مداخله، بلافاصله بعد از مداخله و دو ماه پس از مداخله با استفاده از پرسشنامه ویژگی‌های کارآفرینان ایرانی سنجیده شد. ازآزمون یومن ویتنی برای ارزیابی نتایج استفاده شد.

نتایج: میانگین سنی شرکت‌کنندگان سی وسه سال، معلولیتشان از نوع پولیو (فلج اطفال) واکثریت آن‌ها مرد و بودند. اگرچه نتایج نشان دادند که بین دو گروه مداخله و گواه در پس‌آزمون تفاوت معنادار وجود ندارد، اما ریسک‌پذیری متعادل گروه مداخله در پیگیری (شصت روز پس از مداخله) به‌طور معناداری بیش از گروه گواه بود.

بحث و نتیجه‌گیری: مداخله مددکاری اجتماعی در زمینه ریسک‌پذیری متعادل روشی موثر برای افزایش ریسک‌پذیری متعادل در میان توان‌خواهان جسمی-حرکتی بود. پیشنهاد می‌شود این مداخله به‌عنوان بخشی از خدمات توانبخشی حرفه‌ای ارائه شود.

* نویسنده مسئول
نوع مطالعه: پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۱۵
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۴/۱۰

نحوه استناد به مقاله: سحر رضازاده، معصومه معارف وند و سمانه حسین زاده. تاثیر مشاوره شغلی بر ریسک‌پذیری متعادل توان‌خواهان جسمی-حرکتی. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۳۹۶؛ ۶ (۱): ۳۶-۲۹

[Downloaded from mail.socialworkmag.ir on 2026-09-26]

مقدمه

امروزه گسترش رفاه و عدالت اجتماعی به‌عنوان یکی از مهمترین شاخص‌ها در کشورهای پیشرفته به‌حساب می‌آید و اشتغال نیروی انسانی از اهم مولفه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی به‌شمار می‌روند. کار تمامی نیازهای انسانی اعم از نیازهای فیزیولوژیک، نیازهای مربوط به ایمنی خاطر، نیازهای روانی و بالاخره نیاز به خودشکوفایی را فراهم می‌سازد و به‌عنوان فعالیتی در راستای تامین احتیاجات زندگی فردی و خانوادگی محسوب شده و موجبات رضایت خاطر شخصی را فراهم می‌آورد.(۱)

بر اساس آمار بانک جهانی پانزده درصد از جمعیت جهان را توان‌خواهان تشکیل می‌دهند و هشتاد درصد آن‌ها در کشورهای درحال‌توسعه زندگی می‌کنند. بر اساس آخرین اعلام رسمی سازمان بهزیستی درسال ۱۳۹۳، حدود ۱۱۷۹۰۰۵ نفر در ایران دارای معلولیت می‌باشند که از این تعداد ۴۷۲۰۰۰ نفردچار معلولیت جسمی-حرکتی هستند این در حالی است که سازمان بهداشت جهانی آمار توان‌خواهان در کشورهای درحال‌توسعه را حدود ده تا پانزده درصد برآورد می‌کند.(۲) به‌این ترتیب تعداد توان‌خواهان در ایران حدود دوازده میلیون نفر تخمین زده می‌شود. اشکالات روش‌شناختی متعددی که به‌جمع‌آوری اطلاعات در مورد توان‌خواهان در سرشماری‌ها در ایران وارد می‌شود و همچنین عدم تطبیق تعریف ناتوانی از منظر سازمان بهداشت جهانی و مرکز آمار ایران می‌تواند ازجمله عوامل مهم تطبیق نداشتن آمار رسمی با تخمین‌های سازمان بهداشت جهانی باشد.

طبق آمار سازمان بین‌المللی کار هشتاد درصد از توان‌خواهان در جهان بیکار هستند. عدم اشتغال توان‌خواهان را می‌توان ناشی از کمبود آگاهی مردم و کارفرمایان نسبت به توانایی‌های آن‌ها، کمبود وسایل مناسب برای جابه‌جایی(۳) محدودیت‌های تحرک توان‌خواهان و موانع فیزیکی، کافی نبودن تعداد مراکز آموزش حرفه‌ای مناسب، دشواری ناشی از نامناسب بودن وسایل کار و هراس از عدم امنیت توان‌خواهان در برابر حوادث ناشی از کار دانست.(۴) امروزه اشتغال به همراه آموزش و کسب درآمد به‌عنوان شاخصه‌ی سنجش دستیابی توان‌خواهان به فرصت‌های مساوی و مشارکت در نظر گرفته می‌شود.(۵) ریسک‌پذیری به‌معنای ترکیبی از خطرات غیرقطعی است که با احتمال سنجیده می‌شود. درواقع ریسک به‌معنی اطمینان نسبت به نتایج پیش‌بینی‌نشده در نظر گرفته می‌شود و اگر توسط فرد کارآفرین به‌درستی شناخته شود می‌تواند موجب توسعه شود.(۶و۷) توان‌خواهان برحسب ارزیابی شناختی از خود، همواره از خود انتقاد می‌کنند، اعتمادبه‌نفس پایینی دارند و نسبت به توانایی‌های خود با دید شک و تردید می‌نگرند. این ارزیابی باعث می‌گردد که در زندگی اجتماعی کمتر به ایجاد تغییر و کشف موقعیت‌های جدید که نتایج آن غیرقابل پیش‌بینی است بپردازند که این امر منجر به روی آوردن این قشر به مشاغلی پایین‌تر از توانایی‌ها و استعدادهایشان می‌گردد. ازاین‌رو کمک به بازسازی شناختی توان‌خواهان و ایجاد و افزایش ریسک‌پذیری به‌عنوان یکی از مولفه‌های مهم کارآفرینی می‌تواند گام مهمی در اشتغال و به‌خصوص خوداشتغالی این افراد شمرده شود.(۸و۹) از سوی دیگر هر فرد شغلی را انتخاب می‌کند که متناسب با عقاید و باورهایش باشد و همخوان با تصورش از خویشتن و خود پنداره‌اش باشد. در این میان عواملی بر انتخاب شغل تاثیر می‌گذارند. این مولفه‌ها عبارتند از عوامل نقشی، عوامل موقعیتی و عوامل فردی.(۱۰) در واقع نقش فرد در محیط اجتماعی، عوامل خانوادگی، اقتصادی و اجتماعی و از همه مهمتر خصوصیات شخصیتی و منحصر به فرد همگی در انتخاب شغل تاثیر گذارند.

در تحقیقاتی که در این راستا صورت گرفته است تاثیر مشاوره شغلی بر متغیرهایی هم چون مهارت‌های آمادگی فرصت‌یابی حرفه‌ای،(۱۱) باورهای ناکارآمد حرفه‌ای و باور به مهارت،(۱۲) نگرش کسب و کار،(۱۳) خودکارآمدی کارآفرینی و عمومی(۱۴) و مولفه‌های رفتار کارآفرینانه(۱۵و۱۶) بررسی شده است که در هیچ‌یک از این تحقیقات مولفه ریسک‌پذیری متعادل و رابطه آن با مشاوره شغلی بررسی نگردیده است. از سوی دیگر پژوهشی با موضوع مشاوره شغلی بر روی توان‌خواهان جسمی-حرکتی صورت نگرفته است. در هیچ‌یک از تحقیقات انجام شده توانبخشی حرفه‌ای آن‌گونه که باید اجرا شود مطرح نگردیده است. فرآیند توانبخشی حرفه‌ای در ایران در معاونت توانبخشی سازمان بهزیستی انجام می‌گیرد. معاونت دیگری تحت عنوان اشتغال وظیفه پیگیری وضعیت شغلی توان‌خواهان، اعطای وام اشتغال و بیمه را برعهده دارد. این تفکیک منجر شده است تا فرآیند اشتغال و پیگیری در راستای توانبخشی

wnloaded from mail.socialworkmag.ir on 2026-09-26]

حرفه‌ای صورت نگیرد و شکاف عمیقی را در ارائه خدمات توانبخشی حرفه‌ای ایجاد کند به‌طوری‌که توانبخشی حرفه‌ای به آموزش و حرفه‌آموزی محدود گردد. افزون بر این وامی که تحت عنوان وام خوداشتغالی به توان‌خواهان تعلق می‌گیرد موضوعی است که نیاز به بررسی دقیقتری دارد. چراکه توان‌خواهانی که قصد ایجاد کسب وکار دارند صرفا مهارتی را آموخته‌اند که شرط لازم برای خوداشتغالی است اما کافی نیست. برای موفقیت در ایجاد کسب وکار، فرد باید دارای ویژگی‌ها و موقعیت‌های فردی مانند تعهد، انگیزه، قدرت تصمیم‌گیری، موقعیت خانوادگی و ریسک‌پذیری باشد. از سوی دیگر نیازمند مهارت‌های فنی، مهارت‌های مدیریت کسب وکار و دانش و معلومات در مورد نوع کسب‌وکار هست. بنابراین بدون داشتن این توانایی‌ها توان‌خواهان عملا نمی‌توانند علی‌رغم داشتن سرمایه مالی کسب وکار خویش را ایجاد کنند و به اشتغال پایدار و درآمدزایی برسند.

تمامی موارد فوق با آموزش کارآفرینی محقق خواهد شد. یکی از بسته‌های کارآفرینی با عنوان ''کسب و کار خود را آغاز کرده و بهبود بخشید'' برنامه‌ای آموزشی-مدیریتی است که استراتژی اصلی آن تمرکز بر شروع و بهبود بخشیدن به کسب و کارهای کوچک می‌باشد تا از این طریق به‌توان اشتغال بیشتر و بهتری را برای افراد ایجاد کرد. آموزش این برنامه به‌عنوان موقعیتی که ریسک‌پذیری متعادل در آن لازمه موفقیت است می‌تواند منجر به افزایش ریسک‌پذیری توان‌خواهان گردد. البته آموزش این بسته به‌تنهایی اکتفا نمی‌کند. توان‌خواهان در وهله اول نیاز به شناسایی خود، افکار و به تبع آن رفتار خویشتن می‌باشند. افکار منفی که مانع از شروع کسب و کار و موفقیت می‌گردد و در موقعیت‌های مختلف زندگی که نیاز به خطر کردن برای رسیدن به موفقیت است اختلال ایجاد می‌کنند. مداخله‌ای در سه فاز مشاوره شغلی، آموزش کارآفرینی و تعیین اثربخشی آن با هدف افزایش ریسک‌پذیری متعادل توان‌خواهان جسمی-حرکتی طراحی و اجرا شد که این مطالعه نتایج آن را شرح می‌دهد.

روش

این مطالعه کمی و از نوع کارآزمایی بالینی می‌باشد و با استفاده از طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل انجام گرفته است. جامعه‌ی آماری شامل تمامی توان‌خواهان جسمی-حرکتی دارای معیارهای ورود به پژوهش است، که بین سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ به مجتمع توانبخشی آموزشی رعد کرج مراجعه و در کلاس‌ها شرکت کرده بودند.

معیارهای ورود به پژوهش عبارت بودند از: نداشتن شغل، حداقل سواد خواندن و نوشتن و عدم ابتلا به اختلالات روانی.(این مورد براساس مندرجات در پرونده توان‌خواهان کنترل گردید.) از کل پرونده‌های موجود در موسسه رعد کرج(هفتاد نفر) پنجاه نفر که واجد معیارهای ورود به پژوهش بودند وارد مطالعه شدند. از این تعداد چهار نفر که تمایل به شرکت در پژوهش را نداشتند، از پژوهش خارج شدند. چهل و شش نفر باقی مانده به‌طور تصادفی ساده به دو گروه گواه (بیست وسه نفر) و مداخله (بیست وسه نفر) تقسیم شدند. دو گروه از لحاظ متغیرهای سن، جنس، تحصیلات و ریسک‌پذیری متعادل بررسی شده و آزمون‌های t مستقل و خی دو در مورد این متغیرها انجام شد و تفاوت معناداری میان دو گروه مشاهده نگردید. در طول اجرای مداخله سه نفر از افراد گروه مداخله به‌علت عدم حضور در جلسات از پژوهش خارج شدند. پژوهش با بیست نفر انجام شد.

به‌منظور طراحی مداخله از بخش‌هایی از بسته کارآفرینی SIYB که هدف آن پرورش کسب و کارهای کوچک و مستقل است استفاده شد. همچنین تکنیک‌های مددکاری فردی و گروهی و شناخت‌درمانی

نمودار(۱) نمودارCONSORT

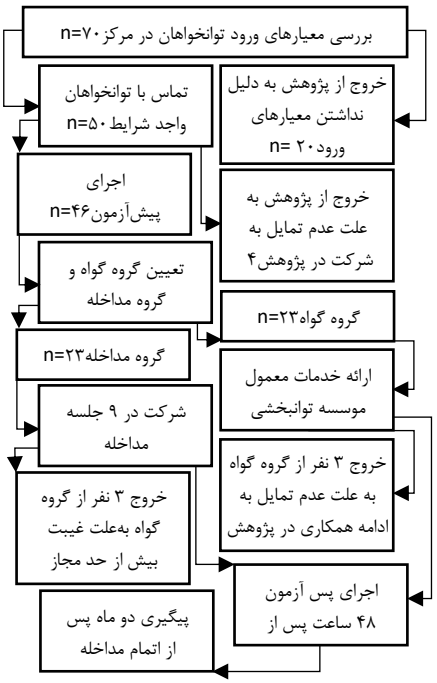

wnloaded from mail.socialworkmag.ir on 2026-09-26]

در مداخلـه بـه‌کار گرفتـه شـد. روایـی محتوایی(CVR) با استفاده از نظر خبرگان در مـورد هدف، زمان و تکنیک‌های پیش‌بینی شده برای مداخله بررسی و با به‌دست آمدن عدد هشت‌دهم مداخله مددکاری اجتماعی به‌منظور افزایش ریسک‌پذیری توان‌خواهان جسمی-حرکتی مورد تایید خبرگان تشخیص داده شد.

بـرای اجرای مداخله ابتدا لیسـتی از افراد واجد شـرایط توسـط مـددکار اجتماعی و مسـئول آموزش موسسـه رعد کـرج تهیه شد. سـپس از توان‌خواهان خواسته شد که در زمـان مقرر در موسسـه حضور داشـته باشند. فاز اول مداخله که شامل آماده‌سازی اسـت توسـط مددکار اجتماعی انجام شـد. در این مرحله به هریک از توان‌خواهان در خصوص مداخله و ریسـک‌پذیری متعادل توسط مددکار توضیحاتی ارائه شد. سـپس فرم رضایت آگاهانه شرکت در پژوهش و پرسشـنامه دموگرافیک و ریسـک‌پذیری متعادل توسـط توان‌خواهان تکمیل شـد. پرسشـنامه ویژگی جمعیت‌شناختی محقق سـاخته بود و در آن متغیرهای سن، سـابقه‌کاری، تحصیلات، رشته تحصیلی و جنسـیت مورد سـوال قرار گرفتند. پرسشـنامه سـنجش ویژگی‌هـای شـخصیتی کارآفرینان باهـدف سـنجش ویژگی‌های کارآفرینـان ایرانی توسـط کردنائیج و همکاران(۱۳۸۶) سـاخته و اعتباریابی شـده است. پرسشنامه نود و پنج سوال دارد و دارای هشت مولفه ریسـک‌پذیری متعادل، کانون کنترل درونی، نیاز به پیشرفت، سلامت فکری، عمل‌گرایی، تحمل ابهام، رویاپردازی و چالش طلبی است که پایایی آن ۰/۹۲ و روایی همزمان آن ۰/۹۲ گزارش‌شده است. در مطالعـه رعدی افسـوران(۱۳۸۹) که به‌منظور بررسـی قابلیت‌های

جدول(۱) مداخله مددکاری اجتماعی افزایش ریسک‌پذیری متعادل توان‌خواهان جسمی-حرکتی

جلسه	موضوع	اهداف	تکنیک	مدت	وسایل	شرح مختصر
اول	آشنایی و انگیزه افزایی	ایجاد رابطه صمیمانه، آشنایی با مقررات، عقد قرارداد حرفه‌ای و افزایش خودآگاهی اعضا گروه	یخ‌شکن - انعکاس محتوا و احساسات- فعالیت‌های اشتراکی	۵۵ دقیقه	اتاق جلسه	اعضا با یکدیگر آشنا می‌شوند سپس در خصوص ویژگی‌های فردی خود می‌گویند و مقررات گروهی تنظیم می‌گردد.
دوم	توضیح روش ارزیابی ویژگی‌ها و مهارت‌های فردی	افراد بتوانند به خودآگاهی برسند. آشنایی با افکار خود آیند	مهارت‌های مربوط به بعد شناختی: آشکارسازی خود و شناخت افکارخودآیند منفی- تکلیف نوشتن ویژگی‌های اعضای خانواده و شباهت آن‌ها با ویژگی خود فرد - بازی نقش	۷۰ دقیقه	تخته وایت برد، ماژیک، برگه A٤، داستانک	در این جلسه که به‌صورت گروهی انجام می‌گیرد افراد باید بتوانند ویژگی‌های فردی، افکار خود آیند منفی را شناسایی کنند.
سوم	ادامه خودشناسی و ارزیابی تکالیف	آشنایی با روش‌های کاهش افکارخودآیند منفی	سخنرانی- شناخت درمانی - شناسایی افکارخودآیند منفی	۶۰ دقیقه	تخته وایت برد	در این جلسه در خصوص راه‌های شناسایی افکارخودآیند منفی بحث می‌گردد و مقدمه‌ای از بحث جلسه بعد مطرح می‌گردد
چهارم	شناسایی خود به‌عنوان کارآفرین	ارزیابی فردی در جهت تشخیص اینکه آیا فرد مناسبی برای کارآفرینی هستند یا نه	استفاده از جدول ارزیابی فردی که دران انگیزه برای راه‌اندازی کسب‌وکار، ریسک‌پذیری و ... سنجیده می‌شود. - سخنرانی - فعالیت اشتراکی	۷۵ دقیقه	تخته وایت برد	ویژگی‌ها و مهارت‌های فردی موردنیاز برای کارآفرینی سنجیده می‌شود. اگر امتیاز فردی برای کارآفرینی پایین بود از مداخله خارج نمی‌شود و با روش‌هایی مانند برنامه‌ریزی برای آینده، مطالعه زندگی کارآفرینان و ... به وی کمک می‌شود.
پنجم	شناسایی و پرورش ایده برای کسب وکار	آشنایی با ایده کسب‌وکار، کسب توانایی نوشتن ایده کسب‌وکار	طوفان فکری- سخنرانی	۴۵ دقیقه	تخته وایت برد	ابتدا با برخی از ایده‌های کسب‌وکار اعضا آشنا می‌شوند سپس با استفاده از بارش فکری ایده‌های آنان بررسی می‌گردد.
ششم	تحلیل ایده‌های کسب‌وکار	آشنایی با روش تحلیل ایده و بررسی میزان ریسک هر ایده	تحلیل سوات - فعالیت اشتراکی	۶۵ دقیقه	تخته وایت برد	اعضا ایده‌های خود را در گروه تحلیل سوات می‌کنند.
هفتم	تقویت خود به‌عنوان کارآفرین	انتخاب ایده کسب‌وکار آشنایی با روش تبدیل ایده به طرح کسب‌وکار	سخنرانی	۶۰ دقیقه	تخته وایت برد	اعضا بتوانند نقاط قوت و ضعف و راه‌های غلبه به آن را شناسایی کنند.
هشتم	ارزیابی وضعیت مالی	آشنایی با روش تبدیل ایده به طرح کسب‌وکار (ارزیابی وضعیت مالی)	یادگیری مشارکتی هدایت‌شده - سخنرانی	۸۵ دقیقه	تخته وایت برد	اعضا وضعیت مالی خود را برای شروع کسب‌وکار بررسی می‌کنند.
نهم	جمع‌بندی	دستیابی به ایده کسب‌وکار اجرایی	دستیابی به ایده کسب‌وکار اجرایی	۸۰ دقیقه	تخته وایت برد	اعضا ایده اجرایی خود را با جزئیات بررسی می‌کنند.

wnloaded from mail.socialworkmag.ir on 2026-09-26]

کارآفرینی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز انجام شد، پایایی پرسشنامه مذکور با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ و روایی سازه آن با روش تحلیل عاملی ۰/۸۳ گزارش‌شده است.(۸) در این پژوهش فقط هجده سوال مربوط به ریسک‌پذیری متعادل تکمیل شد. پایایی خرده مقیاس ریسک‌پذیری متعادل با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و همبستگی اصلاح شده ۰/۹۳ گزارش شده است. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آزمون‌های آمار تحلیلی استفاده شد. در آمار توصیفی داده‌های جمع‌آوری شده در قالب جدول و با استفاده از سنجه‌های آمار توصیفی مانند میانگین، انحراف استاندارد، فراوانی و درصد فراوانی تبیین شدند. به‌منظور بررسی نتایج پژوهش، از آزمون یو من-ویتنی استفاده شد.

پیش از شروع مداخله شرکت‌کنندگان فرم رضایت آگاهانه را تکمیل نمودند و رضایت خود را از شرکت در پژوهش به‌صورت کتبی و شفاهی بیان کردند. پژوهشگر از این که مداخله ضرری برای مشارکت‌کنندگان ندارد، اطمینان حاصل نمود. مشارکت‌کنندگان در هر مرحله از پژوهش می‌توانستند آزادانه به همکاری خود با تیم پژوهش خاتمه دهند. همچنین ملاحظات مربوط به محرمانه بودن اطلاعات افراد صورت گرفت.

یافته ها

در این مطالعه چهل وشش نفر (بیست و سه نفر در گروه مداخله و بیست و سه نفر در گروه گواه) شرکت کردند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان در پژوهش سی و سه سال و بیش از نیمی از آن‌ها مرد بودند. میانگین درآمد خانواده شرکت‌کنندگان حدود یک‌میلیون و سیصد هزار تومان و محل زندگیشان در منطقه متوسط شهر بود. بیش از شصت درصد توان‌خواهان سابقه کار نداشتند. حدود چهل و دو درصد مدرک دیپلم، سی درصد زیر دیپلم وبیست و هفتدرصد مدرک لیسانس داشتند. بیش از هفتاد درصد از توان‌خواهان در خانواده‌هایی با بعد خانوار بیش از سه نفر زندگی می‌کردند و درصد بالایی از آن‌ها فرزند اول خانواده بودند. بیشتر شرکت‌کنندگان در پژوهش مبتلابه فلج اطفال(پولیو) بودند. جدول شماره سه نشان می‌دهد میانگین ریسک‌پذیری در گروه مداخله در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری افزایش یافته و در گروه گواه میانگین ریسک‌پذیری در سه مرحله روند نزولی داشته و کاهش پیدا کرده است.

در مرحله پس‌آزمون میانگین ریسک‌پذیری دو گروه گواه و مداخله تفاوت معنادار نداشت (P>۰/۰۵) اما در مرحله پیگیری میانگین ریسک‌پذیری در دو گروه مداخله و گواه تفاوت معنادار داشت.(P<۰/۰۵)

جدول(۲) توزیع فراوانی ویژگی‌های دموگرافیک شرکت‌کنندگان به تفکیک گروه مداخله و گواه

متغییرها		گروه		گروه مداخله		گروه گواه		کل	
		آماره		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
متغیرهای کمی		سن		۳۳/۰۵	۹/۲۸	۳۳/۷	۱۸/۸	۳۳/۳۷	۸/۶۴
		درآمد خانواده(به تومان)		۱/۲۷۰/۰۰۰	۰/۵۷	۱/۲۸۰/۰۰۰	۰/۴۸	۱/۲۷۰/۰۰۰	۰/۵۲
		آماره		فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
متغیرهای کیفی	سابقه کار	دارد		۱۴	۳۰	۷	۳۵	۱۳	۳۲/۵
		ندارد		۶	۷۰	۱۳	۶۵	۲۷	۶۷/۵
	منطقه محل زندگی	بالا		۵	۲۵	۴	۲۰	۹	۲۲/۵
		متوسط		۹	۴۵	۱۰	۵۰	۱۹	۴۷/۵
		پایین		۶	۳۰	۶	۳۰	۱۲	۳۰
	تحصیلات	زیر دیپلم		۵	۲۵	۷	۳۵	۱۲	۳۰
		دیپلم		۹	۴۵	۸	۴۰	۱۷	۴۲/۵
		لیسانس و بالاتر		۶	۳۰	۵	۲۵	۱۱	۲۷/۵
	ترتیب تولد در خانواده	اول		۸	۴۰	۸	۴۰	۱۶	۴۰
		دوم		۷	۳۵	۶	۳۰	۱۳	۳۲/۵
		بیشتر		۵	۲۵	۶	۳۰	۱۱	۲۷/۵
	نوع کم‌توانی	فلج اطفال		۱۰	۵۰	۱۱	۵۵	۲۱	۵۲/۵
		فلج مغزی		۱۰	۵۰	۹	۴۵	۱۹	۴۷/۵
	جنسیت	مرد		۱۲	۶۰	۱۲	۶۰	۲۴	۶۰
		زن		۸	۴۰	۸	۴۰	۱۶	۴۰
	تعداد فرزندان در خانواه پدری	یک		۱	۵	۱	۵	۲	۵
		دو		۴	۲۰	۳	۱۵	۷	۱۷/۵
		بیشتر		۱۵	۷۵	۱۶	۸۰	۳۱	۷۷/۵

جدول(۳) مقایسه میانگین ریسک‌پذیری در دو گروه مداخله و گواه

گروه	تعداد	پیش‌آزمون		پس‌آزمون		پیگیری	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
مداخله	۲۰	۵۱/۶۰	۸/۱۰	۵۳/۴۰	۸/۹۹	۵۷/۵۵	۹/۵۸
گواه	۲۰	۵۰/۹۰	۹/۹۴	۴۷/۹۵	۹/۱۵	۴۶/۰۵	۹/۶۶
مقدار آماره آزمون		-۰/۶۷۸		-۱/۸۴۱		-۳/۱۲۷	
درجه آزادی		۲۱		۲۳		۲۳	
p-value		۰/۴۹۸		۰/۰۶۶		۰/۰۰۲	

بحث و نتیجه گیری

هدف کلی این پژوهش شناخت تاثیر مشاوره شغلی بر ریسک‌پذیری متعادل توان‌خواهان جسمی-حرکتی مجتمع توانبخشی آموزشی رعد کرج بود. نتایج آزمون‌های آماری نشان داد مشاوره شغلی بر ریسک‌پذیری متعادل

wnloaded from mail.socialworkmag.ir on 2026-09-26]

توان‌خواهان جسمی-حرکتی تاثیر داشته است. بدین معنی که مداخله مددکاری اجتماعی با موضوع مشاوره شغلی متمرکز بر ریسک‌پذیری متعادل توان‌خواهان جسمی-حرکتی با کمک به توان‌خواهان در راستای شناخت خود، افزایش خودآگاهی، آشنایی با مبانی کارآفرینی و توانایی تبدیل ایده به برنامه کاری اجرایی ریسک‌پذیری توان‌خواهان را افزایش داده است.

اگرچه در پژوهش‌های جلالی و همکاران(۱۳۹۲)،فکری و همکاران(۱۳۹۲)، مردانی و همکاران(۱۳۹۳) و یوهاما و همکاران(۲۰۱۳) تأثیر مشاوره شغلی بر ویژگی‌های و قابلیت‌های کارآفرینانه مورد تائید قرار گرفته است،(۱۲،۱۴،۱۵و۱۶) هیچ‌یک از پژوهش‌های مذکور به‌طور مشخص به ریسک‌پذیری متعادل نپرداخته‌اند و گروه هدفشان نیز افراد کم‌توان نبودند.

بر اساس نظریه سوپر بخشی از مشاوره شغلی کمک به فرد برای خودشناسی است. هر فرد متناسب با عقاید و افکارش دست به انتخاب شغل می‌زند. خویشتن پنداری مفهومی است که در این نظریه به‌عنوان رکن اصلی در انتخاب شغل به‌حساب می‌آید. هر فرد در تعامل با محیط پیرامونی خویش به شناخت نسبی از خود دست می‌یابد و بر مبنای آن به تفسیر رویدادها و حوادث در زندگی می‌پردازد. در این پژوهش به‌منظور افزایش ریسک‌پذیری به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کارآفرینی به توان‌خواهان کمک شد تا بتوانند به تصویر مناسبی از ویژگی‌های خویش دست یابند. به‌نظر می‌رسد افزایش خودآگاهی توان‌خواهان و تغییر افکار منفی منجر به افزایش ریسک‌پذیری متعادل آنان شد. احتمالا اجرای تمرین‌های شناخت درمانی باهدف شناسایی افکاری که مانع از ریسک‌پذیری توان‌خواهان در زندگی می‌شد و آشنایی با روش‌های غلبه و تغییر این افکار، منجر به ریسک‌پذیری توان‌خواهان شد. محیط اجتماعی نقش به سزایی در شکل‌گیری خود پنداره فرد دارد. مادامی که محیط فرد را سرکوب کند و بادید شک و تردید به توانایی‌ها و استعدادهای وی بنگرد، فرد به تصویر نادرستی از خود و استعدادهایش می‌رسد. توان‌خواهان به جهت محرومیت‌هایی که در محیط اجتماعی تجربه می‌کنند گاها از خود پنداره منفی برخوردارند. رفتارهای توام با ترحم و بیمار انگاری افراد جامعه در برابر توان‌خواهان در اکثر موارد منجر به کاهش اعتماد به نفس و خطرپذیری آنان شده است. در این پژوهش به توان‌خواهان فرصت داده شد تا با وجود کم‌توانی که گاها در گفتار دارند بدون کمک دیگران به اظهار نظر بپردازند و در خصوص ویژگی‌های خویش با صدای بلند و در حضور دیگران صحبت کنند. می‌توان ادعا کرد که این تمرین‌ها باعث افزایش اعتمادبه‌نفس و به دنبال آن افزایش ریسک‌پذیری گردیده است.

نکته قابل توجه این است که ریسک‌پذیری در گروه گواه در طول زمان و به‌خصوص در مرحله پیگیری رو به کاهش نهاده است. به‌نظر می‌رسد عدم دریافت مداخله مناسب می‌تواند قدرت ریسک‌پذیری توان‌خواهان را کاهش دهد. باید به این موضوع توجه داشت که هر دو گروه مداخله و گواه در طول اجرای مداخله از خدمات موسسه خیریه توانبخشی آموزشی رعد کرج برخوردار می‌شدند. بخش مهمی از این خدمات شامل آموزش‌های حرفه‌ایست. به این معنا که شرکت‌کنندگان در جلسات آموزشی موسسه با حرفه‌ای آشنا می‌شوند که تصمیم دارند در آینده در قالب آن وارد حوزه‌ی کسب و کار شوند. به‌نظر می‌رسد آموزش فنون یک حرفه به‌تنهایی قادر نیست توان‌خواهان را برای ورود به دنیای کسب و کار آماده کند. آن‌ها در طول آموزش حرفه‌ای با سوال‌ها، ترس‌ها و نگرانی‌هایی مواجه می‌شوند که در کلاس‌های آموزشی پاسخی برای آن ها وجود ندارد. در صورتی که ترس‌ها و نگرانی‌های آنان برطرف نشود و ابهام‌های آن‌ها برای راه‌اندازی یک کسب و کار جدید روشن نشوند، تمایل‌شان به خطرپذیری در حوزه کسب و کار کاهش می‌یابد. بخش قابل توجهی از زمان آن‌ها در کلاس‌های حرفه‌آموزی صرف آموزش حرفه می‌شود. در چنین فضایی مربی و توان‌خواه فرصت کافی برای برقراری ارتباطی که به‌توان در آن نگرانی‌ها و ابهام‌ها در خصوص ورود به دنیای کسب و کار را مطرح کرد به‌دست نمی‌آورند.

به‌نظر می‌رسد با فراهم شدن امکان مشارکت در گروه و تسهیل برقراری ارتباط میان اعضای گروه در مداخله مددکاری اجتماعی افزایش ریسک‌پذیری متعادل توان‌خواهان جسمی-حرکتی، توان‌خواهان شرکت‌کننده در گروه مداخله توانسته‌اند در مورد مشکلاتی که برای ورود به دنیای کسب و کاردارند گفتگو کنند، پیشنهادهای سایر اعضای گروه را دریافت کنند و در عین

wnloaded from mail.socialworkmag.ir on 2026-09-26]

حال در قالب مشـاوره شـغلی راهنمایی‌ها و توصیه‌هـای لازم را از مـددکار اجتماعی بگیرنـد. در مداخله مـددکاری اجتماعی افزایش ریسک‌پذیری متعادل توان‌خواهان جسمی-حرکتی این امکان فراهم می‌شد که توان‌خواهان تحلیل درستی از وضعیت خود به‌دست آورند و براسـاس آن اسـتراتژی‌ها و راه حل‌های مناسبی را برای مواجهه با وضعیت‌های دشـوار احتمالی جستوجو نمایند. توان‌خواهان با حضور در گروه تجربیات خود را برای مواجهه با شـرایط دشوار به اشتراک می‌گذاشـتند و در عین حال مـددکار اجتماعی نیز بـا روایت زندگی کارآفرینـان موفق بـه توان‌خواهان کمک می‌کرد برای روبرو شـدن بـا موقعیت‌های دشـوار بـه راه‌حل‌های متفاوت بیندیشـند. به‌نظر می‌رسـد حضـور در گروه توانسـته است فشـار روانی شرکت‌کنندگان در گروه مداخله را کاهش دهد و با کاهش این فشار روانی توان‌خواهان از قدرت ریسک‌پذیری بالاتری برخوردار شوند.

محدودیت ها

این پژوهش در مورد توان‌خواهان جسمی-حرکتی مجتمع آموزشی توانبخشی رعد کرج انجام گرفته است، لذا تعمیم آن به سایر توان‌خواهان باانواع دیگر کم‌توانی و توان‌خواهان در سایر شهرها باید با احتیاط صورت گیرد. همچنین به‌دلیل محدودیت زمانی پیگیری پس از مداخله با فاصله دو ماه انجام گرفت. پیگیری‌های طولانی مدت می‌توانست تاثیر مداخله را به‌طور دقیقتری نشان دهد.

پیشنهادات

با توجه به محدودیت‌های تعمیم این پژوهش به سـایر توان‌خواهان در سایر شهرها پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های دیگری با طرح مشابه و نمونه‌گیری در شهرهایی که مجتمع آموزشی نیکوکاری رعد در آن‌ها شعبه دارد، انجام گیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود در پژوهشی تاثیر مداخله اجرا شده در این مطالعه با دیگر انواع مداخلات توانبخشی حرفه‌ای مورد مقایسه قرار گیرد.

منابع

References:

1. Ebadi A, Hashemi I, Ghasemzadeh R, Latifi M, Jafaari GA. Determenation of Employment barriers for people with physical disabilities and their implications for rehabilitation managers. Journal of disability research. 2013;3(2).
2. World health organization, disability and health fact sheet, 2016. http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs352/en/
3. Sung C. Vocational Rehabilitation Service Patterns and Employment Outcomes of People With Epilepsy. Epilepsy Res. 2014;108(8).
4. Asadi MR. Study on disabled people employment outcomes' as a teacher-student manner in a community-based rehabilitation areas. university of social welfare and rehabilitation sciences. 2011.
5. Karimi Dermani MR. Specific groups rehabilitation emphasized on social services. Tehran: Dalaho; 2015.
6. Pardakhtchi MH, Shafei Zadeh H. Intrapreneurship. Tehran Arasbaram; 2007.
7. Ahmadpour Dariyani M, Karimi A. Organizational Entrepreneurship: Theory to Practice. Tehran: University of Tehran; 2016.
8. kordnaeij A, Zali MH, Homan HA, Shams S. Iranians Entrepreneurs Characteristics Questionnaire. Tehran: Tarbiyat Modares University; 2008.
9. Mirani R. Effectiveness of Entrepreneurship training courses. Shahid Chamran University (Ahwaz). 2010;6(2).
10. Shafei abadi A. Vocational Couselling. Tehran: Roshd; 2008.
11. Din Dost L, Abedi M, Bahrami F. The effect of career group counselling in a way of Koromnoltz' approach on Isfihan university students' vocational readiness skills training. Organizational and vocational counsellung journal. 2013;4(13).
12. Jalali D, Aghayi A, Nazari F. The effect of group vocational counselling on students' self_efficacy, vocational dysfunction belief and belisf os skills. Educational training journal. 2014;4(1).
13. Heydari H, Gholami A, Zafari zadeh A, Kor AN. Effect of career counselling in koromnoltz' maner on shahid beheshti students' home business attitude. Second conference of university students' Entrepreneurship. 2013.
14. Mardani GH, Valandani Z. The effect of career counseling in a CBT manner on Shahreza student university's on incresment of self-efficacy. Psychology journal. 2015.
15. Ihuoma H, Grace H. Relationship Between Counselling And Entrepreneurship Development Skills Of Nigerian Final Year Undergraduates. Social and Behavioral Science journal. 2013(84).
16. Fekri k, Shafeeabadi A, Noorani pour R, Ahghar GH. Comparing the effectiveness of career counseling perspective on the components of entrepreneurial behavior. Training Managment journal. 2013;1.

wnloaded from mail.socialworkmag.ir on 2026-09-26]